

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصلاح ساختار حمایت از صنعت فولاد
در راستای الحاق به WTO



مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

WWW.ITSR.IR

سرشناسه	: عباسی، زهرا، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور	: اصلاح ساختار حمایت از صنعت فولاد در راستای الحاق به WTO/ مؤلف زهرا عباسی، همکاران سعید شفیعی، خدیجه رضایی-حقیقت، مریم مجردنشترویدی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۶۹-۴۰۱-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
موضوع	: سازمان جهانی تجارت - قوانین و رویه‌ها
موضوع	: فولاد - ایران - صنعت و تجارت
موضوع	: موانع غیر تعرفه‌ای تجارت
موضوع	: سیاست بازرگانی - ایران
شناسه افزوده	: شفیعی، سعید، ۱۳۴۲ -
شناسه افزوده	: رضایی حقیقت، خدیجه، ۱۳۵۷ -
شناسه افزوده	: مجردنشترویدی، مریم
شناسه افزوده	: موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی
رده‌بندی کنگره	: HD ۱۳۹۲۵/۹۵ : الف ۱ع/
رده‌بندی دیوبی	: ۳۷۶۶۹۱۴/۲۳۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۲۱۳۰۴۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۶۹-۴۰۱-۱

نام کتاب: اصلاح ساختار حمایت از صنعت فولاد در راستای الحاق به WTO *

شناسنامه پدیدآورندگان:

مؤلف: زهرا عباسی

همکاران: سعید شفیعی، خدیجه رضایی حقیقت و مریم مجردنشترویدی

ناظر علمی: میرعبدالله حسینی

اصلاح و صفحه‌آرایی: لیلا محسن‌پور

ویرایش و نسخه‌پردازی: فرنگیس راد

طراحی جلد: شاهرخ بهاری

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر بازرگانی

ناشر: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، شماره ۱۲۰۴، تلفن: ۶۶۹۳۹۳۲۹

پست الکترونیکی: www.itsr.ir

پیشگفتار

فرآیند الحاق به سازمان جهانی تجارت یک فرآیند مذاکره است. هر کشور یا قلمرو گمرکی می تواند طبق شرایطی که میان آن و این سازمان مورد توافق قرار می گیرد به آن ملحق شود. این کار طی مذاکراتی صورت می گیرد که در آن کشورها تعهداتی را برای کاهش و در نهایت تثبیت تعرفه ها می پذیرند تا دسترسی بیش تری به کالاها داشته باشند. توصیف شرایط دسترسی به بازار هر کشور در کالاهای صنعتی در محتوای جدول امتیازات تعرفه ای متمرکز می شود. مذاکرات دوجانبه درباره جدول امتیازات و تعهدات کالایی با طرح پیشنهادی اعضای ذینفع یا متقاضی به عنوان مبنای مذاکرات جریان می یابد. در نهایت، پس از توافق نهایی و تثبیت تعرفه یک گروه کالایی، انتظار اعضا این است که این تعرفه تثبیت شده از نظر تجاری قابل دوام بوده و غیر قابل تغییر تلقی می شود.

محصولات فولادی از جمله محصولاتی هستند که انتظار می رود به دلیل جایگاه و اهمیت شان در تجارت خارجی کشور، در راستای تعیین نرخ تعرفه تثبیت شده آن در جریان الحاق به سازمان جهانی تجارت بحث و تبادل نظرهای اساسی صورت گیرد. جالب توجه آن که هم اینک، مصرف فولاد کشور بیش از ۲۰ میلیون تن در سال است که مطابق آن، رقم واردات فولاد در سال ۱۳۸۷ به میزان ۱۱/۵۹ میلیون تن بوده است؛ به این معنا که ۵۷/۵ درصد مصرف کشور از واردات تأمین شده است. البته میزان صادرات فولاد برابر ۱/۳۶ میلیون تن بوده و برآورد می شود تولید داخلی فولاد رقمی معادل ۱۰ میلیون تن باشد. در راستای برنامه ریزی مناسب برای صنعت فولاد تعیین تعرفه تثبیت شده آن نیاز به مطالعات پیش نیاز

دارد که از جمله آن‌ها شناخت موانع غیر تعرفه‌ای و تعیین معادل‌های تعرفه‌ای محصولات صنعت فولاد است.

در این کتاب، فصل اول به کلیات پژوهش پرداخته است. پس از آن در فصل دوم، ضمن معرفی نظام تعرفه‌ای محصولات فولادی، بازار داخلی و خارجی مطالعه شده و شناسایی موانع غیر تعرفه‌ای صورت گرفته است. فصل سوم به محاسبه معادل‌های تعرفه‌ای محصولات صنعت فولاد اختصاص یافته است. در فصل چهارم سناریوهای مربوط به افزایش قیمت حامل‌های انرژی و تأثیر آن بر معادل‌های تعرفه‌ای بیان شده است. در نهایت در فصل پنجم، جمع‌بندی فصل‌های قبلی انجام شده و ضمن ارائه خلاصه نتایج، راهکارها و پیشنهادهای لازم در راستای الحاق به سازمان جهانی تجارت ارائه شده است.

در پایان لازم است از تلاش‌های پدیدآورنده کتاب خانم زهرا عباسی و همکاران ایشان، و از داور محترم کتاب خانم مرجان فقیه‌نصیری و همچنین کلیه همکاران شرکت چاپ و نشر بازرگانی که موجبات تهیه و انتشار این اثر را فراهم کرده‌اند، تقدیر و تشکر به عمل آید.

مهدی فتح‌اله

رئیس مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات.....	۱
۱-۱. بیان دقیق موضوع.....	۱
۲-۱. اهداف پروژه.....	۳
۳-۱. پرسش‌های اصلی و فرعی.....	۳
۴-۱. روش تحقیق.....	۳
فصل دوم: نظام تعرفه‌ای محصولات فولادی، بازار داخلی و خارجی، شناسایی موانع غیرتعرفه‌ای.....	۵
۱-۲. آثار تعرفه.....	۷
۲-۲. مطالعه بازار داخلی.....	۹
۳-۲. محصولات منتخب و دلایل انتخاب آن‌ها.....	۱۳
۴-۲. موانع غیرتعرفه‌ای صنعت فولاد.....	۲۶
۵-۲. مطالعه نظام تعرفه‌ای محصولات فولادی در سایر کشورها.....	۳۰
۶-۲. مطالعه بازار صادرکنندگان عمده فولاد.....	۴۰
۷-۲. اقدام‌های جبرانی و ضدقیمت‌شکنی اعضای سازمان جهانی تجارت.....	۴۹

۸-۲. خلاصه نتایج ۵۲

فصل سوم: محاسبه معادل‌های تعرفه‌ای محصولات صنعت فولاد ۵۹

۱-۳. روش‌های محاسبه معادل‌های تعرفه‌ای ۶۰

۲-۳. روش محاسبه معادل‌های تعرفه‌ای ۶۴

۳-۳. خلاصه نتایج ۸۶

فصل چهارم: سناریوهای مربوط به افزایش قیمت حامل‌های انرژی و تأثیر آن بر

معادل‌های تعرفه‌ای ۹۱

۱-۴. افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر اساس طرح هدفمندی یارانه‌ها ۹۲

۲-۴. روش‌های تولید فولاد ۹۳

۳-۴. افزایش قیمت حامل‌های انرژی و تأثیر آن بر معادل‌های تعرفه‌ای ۹۸

۴-۴. خلاصه نتایج ۱۱۴

فصل پنجم: ارائه راهکارهای پیشنهادی در راستای الحاق به سازمان جهانی تجارت ... ۱۱۷

۱-۵. کنترل استانداردها، اقدامی موجه در سازمان جهانی تجارت ۱۱۷

۲-۵. دریافت کمک‌های فنی از سازمان جهانی تجارت ۱۱۸

۳-۵. هماهنگ‌سازی مقررات فنی، استانداردها و رویه‌های ارزیابی بر اساس موافقت‌نامه

موانع فنی فراراه تجارت ۱۱۸

۴-۵. مقررات ناظر بر حسن انجام کار ۱۱۹

۵-۵. تشکیل کمیته تخصصی با هدف اتخاذ سیاست تعرفه‌ای هدف‌دار ۱۲۰

۶-۵. کسب آمادگی برای مذاکره با اعضای سازمان جهانی تجارت ۱۲۰

۷-۵. امکان اجرای برنامه بلندمدت برای ساماندهی صنعت ۱۲۱

۸-۵. برنامه‌ریزی در جهت افزایش تولید ۱۲۱

۹-۵. لزوم برنامه‌ریزی بلندمدت در جهت کسب مزیت نسبی ۱۲۱

۱۰-۵. برنامه‌ریزی کسب مزیت در محصولات استراتژیک ۱۲۲

۱۱-۵. عدم استفاده از قیمت داخلی به عنوان یک اهرم فشار ۱۲۲

۱۲-۵. آموزش ۱۲۳

۱۳-۵. فعال‌سازی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت فولاد ۱۲۳

- ۱۴-۵. سرمایه‌گذاری‌های خارجی..... ۱۲۳
- ۱۵-۵. سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی به منظور رشد بلندمدت صنعت..... ۱۲۴
- منابع و مراجع..... ۱۲۵

www.ketab.ir

فهرست جدول‌ها

صفحه

عنوان

فصل دوم

- جدول ۱-۲. تولید فولاد خام و محصولات فولادی در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ ۹
- جدول ۲-۲. ضریب تمرکز محصولات مختلف فولادی در سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ ۱۱
- جدول ۳-۲. تولید، صادرات، واردات و مصرف محصولات فولادی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ ۱۲
- جدول ۴-۲. معرفی محصولات زنجیره صنعت فولاد ۱۴
- جدول ۵-۲. واردات ایران از محصولات فولادی در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ ۱۷
- جدول ۶-۲. تولید، صادرات، واردات، مصرف و مصرف سرانه میلگرد ایران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ ۱۸
- جدول ۷-۲. تولید، صادرات، واردات، مصرف ظاهری و مصرف سرانه ورق ایران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ ۱۸
- جدول ۸-۲. تولید، صادرات، واردات، مصرف ظاهری و مصرف سرانه تیرآهن ایران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ ۱۹
- جدول ۹-۲. تولید، صادرات، واردات، مصرف ظاهری و مصرف سرانه سایر محصولات فولادی ایران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ ۱۹

- جدول ۲-۱۰. تعرفه گمرکی محصولات فولادی ایران از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۹..... ۲۲
- جدول ۲-۱۱. میزان رسوب آهن آلات در انبارهای گمرک..... ۲۶
- جدول ۲-۱۲. موانع غیر تعرفه‌ای محصولات فولادی از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱..... ۲۸
- جدول ۲-۱۳. دسته‌بندی تعرفه‌های تثبیت‌شده کشورها در بازار جهانی فولاد..... ۳۱
- جدول ۲-۱۴. رتبه‌بندی صادرکنندگان و واردکنندگان (۲۰۰۸) و همچنین تولیدکنندگان (۲۰۰۹) جهانی فولاد..... ۳۲
- جدول ۲-۱۵. رتبه کشورها در صادرات، واردات و تولید فولاد جهان و وضعیت تعرفه‌ای آن‌ها در محصولات فولادی سال ۲۰۱۰..... ۳۷
- جدول ۲-۱۶. تفسیر شاخص بالاسا..... ۴۵
- جدول ۲-۱۷. شاخص بالاسا و تعرفه کشورهای منتخب در محصولات منتخب..... ۴۶
- جدول ۲-۱۸. خلاصه جدول شاخص بالاسا و تعرفه در کشورها و محصولات منتخب..... ۴۷
- جدول ۲-۱۹. اقدام‌های ضدقیمت‌شکنی و جبرانی صنعت فولاد..... ۵۱

فصل سوم

- جدول ۳-۱. روش‌های محاسبه تعرفه معادل..... ۶۴
- جدول ۳-۲. دسته‌بندی بانک مرکزی از صنعت فولاد..... ۶۵
- جدول ۳-۳. معادل تعرفه‌ای شمش فولاد (کد ۷۲۰۶)..... ۶۸
- جدول ۳-۴. نمایه‌های آماری کد ۷۲۰۶..... ۷۰
- جدول ۳-۵. معادل تعرفه‌ای اسلب و بیلت (کد ۷۲۰۷)..... ۷۱
- جدول ۳-۶. نمایه‌های آماری کد ۷۲۰۷..... ۷۳
- جدول ۳-۷. معادل تعرفه‌ای ورق گرم (کد ۷۲۰۸)..... ۷۵
- جدول ۳-۸. نمایه‌های آماری کد ۷۲۰۸..... ۷۶
- جدول ۳-۹. معادل تعرفه‌ای ورق سرد (کد ۷۲۰۹)..... ۷۸
- جدول ۳-۱۰. نمایه‌های آماری کد ۷۲۰۹..... ۷۹
- جدول ۳-۱۱. معادل تعرفه‌ای میلگرد (کد ۷۲۱۳)..... ۸۱
- جدول ۳-۱۲. نمایه‌های آماری کد ۷۲۱۳..... ۸۲
- جدول ۳-۱۳. معادل تعرفه‌ای تیرآهن (کد ۷۲۱۶)..... ۸۴
- جدول ۳-۱۴. نمایه‌های آماری کد ۷۲۱۶..... ۸۵

جدول ۳-۱۵. خلاصه‌ای از نتایج محاسبه معادل‌های تعرفه‌ای ۸۷

جدول ۳-۱۶. محاسبه شاخص عملکرد و نرخ رشد متغیرهای تأثیرگذار ۸۸

فصل چهارم

جدول ۴-۱. ضرایب فنی تولید یک تن فولاد در استانداردهای جهانی (به روش قوس

الکتریکی) ۹۵

جدول ۴-۲. ضرایب فنی تولید یک تن فولاد در استانداردهای جهانی (به روش کوره بلند) ۹۶

جدول ۴-۳. ضرایب فنی حامل‌های انرژی برق و گاز طبیعی در ایران و جهان ۹۷

جدول ۴-۴. سهم برق و گاز در هزینه تمام‌شده یک تن فولاد در قیمت‌های یارانه‌ای و

قیمت‌های هدف (با استفاده از ضرایب فنی استاندارد جهانی) ۹۹

جدول ۴-۵. سهم گاز و برق در هزینه تمام‌شده تولید یک تن فولاد با توجه به قیمت‌های

یارانه‌ای و هدف در استاندارد جهانی ۱۰۰

جدول ۴-۶. هزینه تمام‌شده حامل‌های انرژی در تولید یک تن فولاد در قیمت‌های یارانه‌ای

و قیمت‌های هدف (با استفاده از ضرایب فنی ایران) ۱۰۱

جدول ۴-۷. مقایسه اختلاف هزینه‌ها با توجه به استانداردهای ملی و استاندارد جهانی

(برحسب ریال) ۱۰۲

جدول ۴-۸. سهم گاز و برق در هزینه تمام‌شده تولید یک تن فولاد با توجه به

قیمت‌های یارانه‌ای و هدف در استاندارد ملی ۱۰۲

جدول ۴-۹. هزینه تمام‌شده حامل‌های انرژی در تبدیل یک تن فولاد به محصولات فولادی

(به ریال) ۱۰۴

جدول ۴-۱۰. سهم گاز و برق در هزینه تمام‌شده تبدیل یک تن فولاد به محصول با توجه

به قیمت‌های یارانه‌ای و هدف ۱۰۵

جدول ۴-۱۱. اختلاف هزینه تمام‌شده تولید یک تن محصولات فولادی با توجه به هدفمندی

یارانه‌ها در روش قوس الکتریکی (به ریال) ۱۰۶

جدول ۴-۱۲. تعرفه ارزشی و ویژه محصولات در صورت اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها

در روش قوس الکتریکی ۱۰۸

جدول ۴-۱۳. اختلاف هزینه تمام‌شده تولید یک تن محصولات فولادی با توجه به هدفمندی

یارانه‌ها در روش کوره بلند (به ریال) ۱۰۹

جدول ۴-۱۴. تعرفه ارزشی و ویژه محصولات در صورت اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها

در روش کوره بلند ۱۱۱

جدول ۴-۱۵. افزایش قیمت گاز و برق در حالت سه سناریوی در نظر گرفته شده ۱۱۲

جدول ۴-۱۶. تعرفه ارزشی و ویژه محصولات در صورت اجرای سناریوی دوم

در روش قوس الکتریکی ۱۱۳

www.ketab.ir

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

فصل دوم

نمودار ۲-۱. آثار تعرفه بر متغیرهای مختلف اقتصادی.....	۷
نمودار ۲-۲. تولید، صادرات و واردات محصولات فولادی از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸.....	۱۲
نمودار ۲-۳. واردات ایران از محصولات فولادی در سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸.....	۱۶
نمودار ۲-۴. تولید محصولات فولادی منتخب ایران در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۵.....	۲۰
نمودار ۲-۵. واردات محصولات فولادی ایران در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۵.....	۲۰
نمودار ۲-۶. صادرات محصولات فولادی ایران در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۵.....	۲۱

فصل سوم

نمودار ۳-۱. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۰۶.....	۶۹
نمودار ۳-۲. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۰۷.....	۷۲
نمودار ۳-۳. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۰۸.....	۷۵
نمودار ۳-۴. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۰۹.....	۷۸
نمودار ۳-۵. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۱۳.....	۸۲
نمودار ۳-۶. معادل تعرفه‌ای ارزشی کد ۷۲۱۶.....	۸۵